

 Universal Bank
Партнер сьогодні. Партнер назавжди.

**Інформаційні матеріали щодо змін
у податковому законодавстві**
Ексклюзивно для партнерів Universal Bank

 0 800 300 200
www.universalbank.com.ua
Службова, безкоштовна з стандартних телефонів по території України.

Депозити, кредити та інші види банківських послуг. Ліцензія НБУ № 92 від 10.10.2011 р.
ПАТ «Універсал Банк».

Висвітлені матеріали мають ознайомчий характер, прийняття будь-яких управлінських рішень на основі наданих матеріалів здійснюється на власний ризик читача. ПАТ «Універсал Банк» не несе відповідальності за повноту та відповідність поданих матеріалів. ПАТ «Універсал Банк» не несе відповідальності за фінансові або податкові наслідки, що можуть бути спричинені використанням наданої інформації у практичній господарській діяльності. Всі матеріали надані всеукраїнським бухгалтерським тижневиком «Дебет-Кредит», що несе повну відповідальність перед замовником за зміст цієї публікації станом на 1 листопада 2011 р.

Випуск №6 від 1 листопада 2011 року

ЗМІСТ

- 1. Новий Закон про спрощену систему — перше знайомство**
- 2. Чим загрожує неподання звітів за формами №3-ПН, №4-ПН (план), №4-ПН (факт), №5-ПН**
- 3. У разі зупинення працівником ДАІ автомобіля водій має право пред'являти посвідчення водія та фіксувати все це аудіо-, фото- чи відео засобами**
- 4. ДПАУ визначила процедуру та строки анулювання платника ПДВ, який не підтвердив своєї юрадреси в ЄДР**
- 5. Підстави для відмови в оплаті лікарняного листка**
- 6. Мінсоцполітики на захисті прав найманих працівників**
- 7. Хто сплачує екоподаток за побутові відходи?**

1. Новий Закон про спрощену систему — перше знайомство

Законопроект №8521 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України (щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва)»

20 жовтня ВРУ прийняла у другому читанні закон для тих СПД, що планують застосовувати спрощену систему оподаткування. У разі якщо документ буде підписаний Президентом та опублікований (у чому немає підстав сумніватися), нові правила для «спрощенців» наберуть чинності з 1 січня 2012 року.

Розглянемо головні моменти нового документа.

1.1. Отримання нового свідоцтва на 2012 рік

Свідоцтва про сплату єдиного податку і патенти про сплату фіксованого податку на 2011 рік діють до отримання нового свідоцтва, виданого за новими правилами, але не пізніше ніж до 1 червня 2012 року. Усі підприємства та підприємці (і колишні «спрощенці», і ті, хто у 2011 р. був на загальній системі), які приймуть рішення перейти на спрощену систему з 1 січня 2012 року та відповідають вимогам нової ст. 291 ПКУ (яка визначає критерії для «спрощенців», див. нижче), повинні подати відповідну заяву не пізніше **25 січня 2012 року¹**.

За загальним правилом, для переходу на спрощену систему заяву подають «...не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу» (пп. 298.1.4 ПКУ в редакції проекту №8521).

1.2. Податкові витрати за товарами, роботами, послугами, придбаними у платників єдиного податку

З наступного року платники на загальній системі можуть працювати з фізособами-«єдинниками», відображаючи податкові витрати за такими операціями (виключається норма пп. 139.1.12 ПКУ). Але водночас СГД на загальній системі повинні будуть подавати разом із декларацією про прибуток до органу ДПС перелік доходів та витрат у розрізі контрагентів — платників єдиного податку, до якого включаються операції, здійснені таким контрагентом. Форму та порядок подання переліку буде затверджено ДПС за загальними правилами, чинними для податкових декларацій (розрахунків).

1.3. Критерії відповідності для права на отримання свідоцтва платника ЄП та ставки ЄП

Усіх «спрощенців» поділили на чотири групи. Групи мають різні критерії відповідності для права перебування на спрощеній системі та різні ставки єдиного податку (див. таблицю).

Таблиця

Категорії «спрощенців» (п. 291.4 ПКУ в редакції проекту №8521)

Категорії	Кількість найманих працівників*	Дохід за календарний рік	Обмеження видів діяльності	Ставка ЄП: фіксована (% від мінімальної зарплати (МЗП) станом на 1 січня звітного року) або відсоткова (% від доходу)
1. Підприємці	без найманих працівників	не перевищує 150000 грн	— роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або надання побутових послуг** населенню	1% — 10% від МЗП***
2. Підприємці	одночасно не перевищує 10 осіб або без найманих працівників	не перевищує 1000000 грн	— надання послуг, у т.ч. побутових, платникам єдиного податку та/або населенню; — виробництво та/або продаж товарів; — ресторанне господарство. Причому підприємці, які надають посередницькі послуги з купівлі, продажу, оренди та оцінювання нерухомого майна (гр. 70.31	2% — 20% від МЗП***

¹ Підпункт «г» п. 5 розділу II Прикінцевих та перехідних положень проекту Закону №8521.

			КВЕД ДК 009:2005), належать виключно до третьої групи платників ЄП, якщо відповідають вимогам, установленим для третьої групи	
3. Підприємці	одночасно не перевищує 10 осіб або без найманих працівників	не перевищує 3000000 грн	немає****	а) 3% від доходу***** у разі сплати ПДВ; б) 5% від доходу***** у разі включення ПДВ до складу єдиного податку
4. Юрособи	середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб	не перевищує 5000000 грн	немає****	

* При розрахунку не враховуються працівники, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами та у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею передбаченого законодавством віку.

** Перелік послуг, які належать до побутових, наведено у п. 291.6 ПКУ в редакції проекту №8521.

*** Встановлюються щороку місцевими радами залежно від виду діяльності з розрахунку на календарний місяць. У разі якщо платник єдиного податку цієї групи провадить кілька видів господарської діяльності або діяльність на територіях більш як однієї ради, для яких установлено різні ставки податку, такий підприємець отримує одне свідоцтво та сплачує податок за максимальною ставкою.

**** Крім заборонених для перебування на спрощеній системі взагалі.

***** Під доходом розуміють будь-який дохід, отриманий протягом податкового (звітного) періоду у грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі. До суми доходу за звітний період включаються сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, та вартість безоплатно отриманих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг). Як не прикро, але тепер немає прив'язки тільки до виручки.

При цьому підприємці сплачують податок за ставкою 15% від доходу, отриманого:

- у розмірі, що перевищує дозволений обсяг доходу (зі суми перевищення);
- від провадження діяльності, не зазначеної у свідоцтві платника ЄП (для I та II груп);
- від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування;
- при застосуванні розрахунків у негрошовій формі (платникам ЄП дозволяються розрахунки тільки грошові — у готівковій та безготівковій формі).

1.4. Заборонені платникам ЄП види діяльності

Для юридичних та фізичних осіб:

- діяльність з організації, проведення азартних ігор;
- обмін іноземної валюти;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу ПММ в ємностях до 20 літрів та діяльності фізосіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива та столових вин);
- видобування, виробництво, реалізація дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, у т. ч. органічного утворення;
- видобування, реалізація корисних копалин;
- діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України «Про страхування», сюрвеєрами, аварійними комісарами та аджастерами, визначеними розділом III ПКУ;
- діяльність з управління підприємствами;
- діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;
- діяльність з продажу предметів мистецтва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;
- діяльність з організації, проведення гастрольних заходів.

Для фізичних осіб:

- здійснення технічних випробувань та досліджень (гр. 74.3 КВЕД ДК 009:2005), діяльність у сфері аудиту;

- надання в оренду земельних ділянок (площа яких перевищує 0,2 га), житлових приміщень (площа яких перевищує 100 кв. м), нежитлових приміщень (споруди, будівлі) та/або їх частини (загальна площа яких перевищує 300 кв. м).

1.5. Облік на спрощеній системі

Доходом платника єдиного податку є:

- **для підприємця** — дохід, отриманий у грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі (йдеться про прострочену кредиторську заборгованість та безоплатно отримані товари, роботи, послуги). При цьому до доходу не включаються пасивні доходи (проценти, дивіденди, роялті, страхові виплати і відшкодування), а також доходи, отримані від продажу рухомого та нерухомого майна, яке належить на праві власності фізособі та використовується в її господарській діяльності;
- **для юридичної особи** — будь-який дохід, включаючи дохід представництв, філій, відділень такої юрособи, отриманий протягом податкового (звітного) періоду у грошовій формі (готівковій та/або безготівковій); матеріальній або нематеріальній формі (прострочена кредиторська заборгованість та безоплатно отримані товари, роботи, послуги).

До суми доходу за звітний період включаються сума кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності, та вартість безоплатно отриманих протягом звітного періоду товарів (робіт, послуг) (це і є єдині **доходи у негрошовій формі**, дозволені платникам єдиного податку).

Посередницька діяльність — у разі надання послуг, виконання робіт за договорами доручення, транспортного експедирування або за агентськими договорами доходом є сума отриманої винагороди повіреного (агента). Тобто при роботі за договорами комісії цю норму використати не можна, бо чітко прописано лише три види посередницьких договорів: доручення, транспортного експедирування та агентський.

Облік доходів ведеться **за касовим методом**. Отже, датою отримання доходу є:

- дата надходження коштів на поточний рахунок (до каси);
- дата списання кредиторської заборгованості, за якою минув строк позовної давності;
- дата фактичного отримання безоплатно одержаних товарів (робіт, послуг).

Платники єдиного податку **першої та другої груп і платники єдиного податку третьої групи, які не є платниками ПДВ**, ведуть **книгу обліку доходів** за затвердженою Мінфіном формою шляхом щоденного, за підсумками робочого дня, відображення отриманих доходів. Платники єдиного податку **третьої групи, які є платниками ПДВ**, ведуть **облік доходів та витрат за формою** та в порядку, що встановлені **Мінфіном**. Юридичні особи ведуть **спрощений облік доходів та витрат** за методикою, затвердженою Мінфіном.

1.6. Спрощена система звільняє від сплати:

- 1) податку на прибуток підприємств;
- 2) ПДФО у частині доходів (об'єкта оподаткування), отриманих унаслідок господарської діяльності фізособи та оподаткованих згідно з правилами спрощеної системи. Але це не звільняє «спрощенців» від функцій податкового агента у відповідних випадках;
- 3) ПДВ з операцій постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім ПДВ, що сплачується фізособами та юрособами, які обрали ставку єдиного податку 3%;
- 4) земельного податку, крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються ними для провадження господарської діяльності;
- 5) збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- 6) збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Платники єдиного податку **першої — третьої груп не застосовують РРО**.

Решта податків та зборів (крім вищеперелічених) сплачується платниками єдиного податку в порядку та розмірах, установлених ПКУ (подання звітності щодо них теж регламентовано ПКУ). **Нагадуємо, що платники ЄП і надалі залишаються платниками ЄСВ**.

1.7. Доплата за найманих працівників

У наявному тексті документа немає згадки про необхідність будь-яких доплат ЄП на кожного найманого працівника.

Це лише окремі моменти, докладний аналіз правил спрощеної системи по-новому буде проведено після отримання офіційного тексту документа.

1.8. Звітний період та сплата податку

Для першої групи платників ЄП податковим (звітним) періодом буде календарний рік. Такий платник подає до органів ДПС за місцем податкової адреси декларацію платника єдиного податку. Така декларація подається, якщо платник єдиного податку не допустив перевищення протягом року обсягу доходу 150 тис. грн та/або самостійно не перейшов на сплату єдиного податку за ставками, встановленими для платників єдиного податку другої або третьої груп.

Для другої, третьої та четвертої груп податковим звітним періодом є квартал. Вони також мають подавати декларацію платника єдиного податку.

Усі платники ЄП окремо в деклараціях мають відображати обсяг доходу, оподатковуваний за відповідними ставками єдиного податку, а окремо (у разі перевищення обсягу доходу) — обсяг доходу, який оподатковується за ставкою 15% (для ФО) або за подвійною ставкою (для ЮО). Сума перевищення обсягу доходу відображається у податковій декларації за податковий (звітний) період, у якому відбулося таке перевищення. Податкова декларація складається наростаючим підсумком. Передбачено можливість подавати уточнюючу податкову декларацію.

Перша та друга групи «спрощенців» сплачуватимуть ЄП авансом, не пізніше 20 числа поточного місяця. Нарахування таких авансових внесків органи ДПС здійснюватимуть на підставі заяви щодо розміру обраної платником ставки ЄП (форма її, по ідеї, має бути прийнята на заміну сьогоденній заяві про право застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності), заяви щодо періоду щорічної відпустки та/або заяви щодо терміну тимчасової втрати працездатності.

Увага: підприємці I та II груп, які не використовують найману працю, звільняються від сплати ЄП на час відпустки (1 календарний місяць на рік), а також за період хвороби (підтвердженої копією лікарняного, якщо хвороба триває 30 і більше календарних днів). Суми, сплачені за такий період, за заявою підприємця зараховуються в рахунок майбутніх платежів.

Третя та четверта групи «спрощенців» сплачують ЄП протягом десяти календарних днів після граничного строку подання квартальної декларації.

1.9. Відповідальність «єдиноподатників»

Новий Закон передбачає, що **Свідоцтво платника податку анулюється** органом ДПС зокрема у випадках:

1) несплати протягом двох послідовних кварталів у порядку, встановленому цим Кодексом, податкового боргу, що виник у платника єдиного податку;

2) здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування, або невідповідності вимогам організаційно-правових форм господарювання;

3) перевищення чисельності фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником єдиного податку;

4) перевищення протягом податкового (звітного) кварталу (календарного року) обсягу доходу, який дає право на застосування спрощеної системи оподаткування в наступному податковому (звітному) кварталі (календарному році);

5) застосування платником єдиного податку іншого способу розрахунків, ніж визначеного законодавством для них.

Крім того платники єдиного податку **несуть відповідальність відповідно до загальних норм ПКУ** за правильність обчислення, своєчасність та повноту сплати сум єдиного податку, а також за своєчасність подання податкових декларацій

2. Чим загрожує неподання звітів за формами №3-ПН, №4-ПН (план), №4-ПН (факт), №5-ПН

Лист Фонду СС на випадок безробіття від 23.09.2011 р. №ДЦ-04-6691/0/6-11

Усі підприємства незалежно від форм власності зобов'язані подавати до Державної служби зайнятості відповідно до ст. 20 Закону України «Про зайнятість населення» інформацію про:

- a. наявність вакансій (форма звітності №3-ПН «Звіт про наявність вакансій»);
- b. вивільнених працівників:
 - i. форма звітності №4-ПН (план) «Звіт про заплановане вивільнення працівників» (за 2 місяці до вивільнення працівників);
 - ii. форму звітності №4-ПН (факт) «Звіт про фактичне вивільнення працівників» (у 10-денний термін після вивільнення працівників)).
- c. прийнятих працівників — за формою звітності №5-ПН «Звіт про прийнятих працівників».

Статтею 1653 КУпАП встановлено адміністративну відповідальність для працедавців, винних у невчасному поданні або неподанні відомостей про прийняття на роботу працівників, тобто тільки відповідальність за запізнення з поданням або за неподання форми №5-ПН «Звіт про прийнятих працівників».

Обов'язок подавати дані про заплановане та фактичне вивільнення працівників за формами №4-ПН (план), №4-ПН (факт), як і відповідальність за порушення у поданні цих звітів встановлено ч. 5 ст. 20 Закону України «Про зайнятість населення». Ця норма є обов'язковою у всіх випадках, коли звільнення працівників відбувається на підставах пункту 1 статті 40 КЗпП. Тобто коли звільнення відбувається у зв'язку зі змінами в організації виробництва, в т.ч. ліквідації, реорганізації, банкрутства або перепрофілювання підприємства, установи, організації, скорочення чисельності або штату працівників.

За неподання або невчасне подання інформації про звільнення з працедавців стягується штраф у розмірі річної заробітної плати за кожного вивільненого працівника.

Адміністративної або фінансової відповідальності за неподання даних у повному обсязі про наявність вільних робочих місць (вакансій), зокрема призначених для працевлаштування інвалідів, і про працівників, які працюють неповний робочий день (тиждень), якщо це не передбачено трудовим договором, або не

працюють у зв'язку з простим виробництвом з не залежних від них причин (№3-ПН наявність вакансій), законодавством не передбачено.
Обмежень у способі подання працедавцями вищезгаданих форм звітності (поштою або через посильного) законодавством не передбачено.

3. У разі зупинення працівником ДАІ автомобіля водій має право пред'являти посвідчення водія та фіксувати все це аудіо-, фото- чи відеозасобами

Лист Управління ДАІ УМВСУ від 22.09.2011 р. №4/3-8731

Аудіо-, фото- чи відеофіксація водіями дій працівників ДАІ наробила дуже багато галасу останнім часом, проте Управління ДАІ нагадує, що, враховуючи публічність служби Державтоінспекції, а також те, що на сьогодні законодавство України справді не містить заборони щодо аудіо-, фото- чи відеофіксації водіями дій працівників ДАІ під час оформлення ними адміністративних матеріалів та місць несення служби, вважаємо за можливе здійснення зазначених вище дій. Проте зазначені дії не повинні перешкоджати виконанню працівником ДАІ своїх функціональних обов'язків.

Перелік підстав, що дають право працівникам ДАІ зупиняти транспортні засоби, наведений у п. 21-1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» (чинні з 14 серпня 2011 року — Закон №3565-VI).

Зупиняючи транспортний засіб, працівник підрозділу міліції повинен повідомити водія про причину зупинення транспортного засобу, суть вчиненого правопорушення.

Проте водії добре знають, що серед наведених підстав для зупинення автомобіля є порушення правил дорожнього руху водіями, що значно збільшує цей перелік, що дає право певним чином маніпулювати причиною зупинення.

Поряд з тим, Управління ДАІ повідомляє, що відповідно до п. 27.5 наказу МВС України від 27.03.2009 р. №111 працівник ДАІ може не повідомляти про справжню причину зупинення транспортного засобу, якщо водій або пасажир підозрюються у скоєнні злочину або причетності до ДТП.

Також нагадаємо, що Законом №3565 скасовано обов'язковість техогляду для низки легкових авто, а також обов'язок водія мати при собі документи, що засвідчують право на користування транспортним засобом (у більшості випадків — нотаріально засвідчена довіреність на право керування ТЗ), а також подорожні листи. Органи ДАІ перевірятимуть лише посвідчення водія та реєстраційний документ на транспортний засіб (відповідно до світових стандартів). При цьому водій повинен буде ці документи не передавати до рук перевіряльників, а пред'являти.

4. ДПАУ визначила процедуру та строки анулювання платника ПДВ, який не підтвердив своєї юрадреси в ЄДР

Лист ДПАУ від 30.09.2011 р. №1918/7/15-3317

ДПАУ надала методичні рекомендації у частині організації органами ДПС роботи щодо своєчасного проведення процедури анулювання реєстрації особи як платника ПДВ.

Отже, відповідно до пп. «ж» пункту 184.1 ПКУ, **анулювання реєстрації особи як платника ПДВ відбувається, у разі якщо в ЄДР є запис про:**

- відсутність юрособи або фізособи за її місцезнаходженням (місцем проживання);
- відсутність підтвердження відомостей про юрособу.

Але важливо знати, протягом якого періоду та в якому порядку податкові органи вчинятимуть відповідні дії щодо анулювання реєстрації платником ПДВ у зазначених обставинах.

Перше, про що потрібно пам'ятати, — це подання в обов'язковому порядку до держреєстратора реєстраційної картки з підтвердження місцезнаходження юрособи, **яке здійснюється щороку протягом місяця, наступного за датою держреєстрації** (ст. 19 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців» (далі — Закон №755).

У разі ненадходження в установлений строк реєстраційної картки про підтвердження відомостей про юрособу держреєстратор зобов'язаний надіслати рекомендованим листом протягом 5 робочих днів з дати, встановленої для подання реєстраційної картки, юрособі повідомлення щодо необхідності подання держреєстратору зазначеної реєстраційної картки.

У результаті:

- 1) якщо юрособа не подасть такої картки, то держреєстратор внесе запис до ЄДР про відсутність підтвердження відомостей;
- 2) якщо повідомлення повернеться як не отримане адресатом, то держреєстратор внесе до ЄДР запис про відсутність юрособи за її місцезнаходженням.

Далі події розвиватимуться таким чином. Держреєстратор передає такі відомості податковому органу, керівник якого прийматиме рішення про анулювання реєстрації платника ПДВ.

Ситуація може розвиватися й дещо інакше. Податкові органи під час перевірок чи виконання інших повноважень за ПКУ можуть самостійно виявити, що підприємства немає за місцезнаходженням або посадові особи не перебувають за юрдресою, зазначеною в ЄДР.

Яких заходів у такому разі буде вжито податковим органом? Спочатку складається акт перевірки місцезнаходження платника податків та проводиться робота щодо розшуку посадових осіб. Ми не будемо говорити про те, що в такому разі складається акт невізної перевірки та знімається ПК або ВВ, причому у повному обсязі за будь-який попередній період чи щодо конкретного контрагента. Причому вас можуть і не повідомити про прийняте податкове повідомлення-рішення — а кого повідомляти, якщо вас немає за юрдресою?

Наразі важливо знати строки, в які можна все виправити. Отже, надалі справа передається до податкової міліції, щоб попередньо вам було надіслано запит про встановлення місцезнаходження, — цей факт є важливим для суду.

Податкова міліція 10 днів розшукує платника податків чи його посадових осіб. Якщо безрезультатно, то повідомляється ініціатор — податковий орган про підтвердження відсутності платника податків за місцезнаходженням.

Далі рішення про анулювання (точніше, рішення про зміну стану платника в Єдиному банку даних про платників податків) приймається вже керівником органу ДПС.

Отже, загалом платник податків фактично має час, щоб виправити ситуацію та не дати податковим органам можливості звернутися до суду щодо припинення діяльності госпсуб'єкта поряд з анулюванням платника ПДВ саме з підстав відсутності юрособи за місцезнаходженням. Адже кому у цій ситуації суд надсилатиме судові повістки?

5. Підстави для відмови в оплаті лікарняного листка

Лист ФСС з ТВП від 09.09.2011 р. №2595-07

У чинному законодавстві є багато норм, якими і контролюючі органи, і платники податків, і працівники, і працедавці користуються за бажанням (а якщо такого бажання немає, у більшості випадків просто не зважають на них). Досвідчений бухгалтер знає про ці норми і, як сапер, обережно та ретельно збирає максимум необхідних документів, щоб уникнути проблем під час перевірок. В ситуації, коли у країні спостерігається дефіцит бюджетних коштів, контролюючі органи зазвичай згадують про норми фіскальні — такі, що дають змогу державі заощадити кошти.

Коментований лист ФСС з ТВП — яскравий приклад застосування однієї з таких норм, що містяться у Законі №2240².

Усі знають, що наданий працівником лікарняний листок слід оплатити і порядок такої оплати є досить складним. А ось про те, що в деяких випадках платити за лікарняним листком не треба, пам'ятають далеко не всі.

ФСС з ТВП вирішив нагадати про це страхувальникам.

Статтею 36 Закону №2240 визначено причини, через які застрахованій особі допомога з тимчасової непрацездатності не надається:

- 1) у разі отримання застрахованою особою травм або захворювання під час здійснення нею злочину;
- 2) у разі навмисного заподіяння шкоди своєму здоров'ю з метою ухилення від роботи або інших обов'язків чи симуляції хвороби;
- 3) за час перебування під арештом і за час проведення судово-медичної експертизи;
- 4) за час примусового лікування, призначеного постановою суду;
- 5) у разі тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням або травмою, які сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних із таким сп'янінням;
- 6) за період перебування застрахованої особи у відпустці без збереження заробітної плати, творчій відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням.

ФСС з ТВП у своєму роз'ясненні говорить про те, що **комісія (уповноважений) із соціального страхування приймає рішення про відмову в призначенні допомоги з тимчасової непрацездатності, розглядає підставу та правильність видачі лікарняних листків.**

Далі ФСС з ТВП зазначає, що з метою з'ясування причин та обставин виникнення тимчасової непрацездатності і для прийняття об'єктивного рішення **комісія (уповноважений) із соціального страхування має право на отримання пояснень від працівника про такі причини й обставини.** І якщо потерпілий відмовиться надати такі пояснення, комісія (уповноважений) може прийняти рішення про

² Закон України від 18.01.2001 р. №2240-III «Про обов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням».

відмову в допомозі з тимчасової непрацездатності. Проте таку причину для відмови в оплаті лікарняного листка не встановлено ні Законом №2240, ні Положенням №25³.

Розгляньмо уважно ст. 36 Закону №2240. Те, що травму або захворювання було отримано працівником при скоєнні злочину, може бути встановлено тільки правоохоронними органами, бо тільки на них чинним законодавством покладено право встановлювати, чи є вчинок (або бездіяльність) того чи іншого громадянина злочином. Те саме стосується перебування застрахованої особи під арештом або часу проведення судово-медичної експертизи. Визначити симуляцію хвороби, навмисне заподіяння шкоди своєму здоров'ю, захворювання або травму, які сталися внаслідок алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння або дій, пов'язаних із таким сп'янінням, — **обов'язок лікаря, який виписує лікарняний листок**. Таким чином, причинами відмови в оплаті лікарняного листка, які може встановити сама комісія (уповноважений) із соціального страхування, є лише перебування застрахованої особи у період настання тимчасової непрацездатності у відпустці без збереження заробітної плати, творчій відпустці, додатковій відпустці у зв'язку з навчанням. Але ця причина не потребує додаткових пояснень від працівника і може бути використана комісією (уповноваженим) на підставі даних, отриманих від відділу кадрів підприємства. Проте не слід забувати, що стаття 36 Закону №2240 не є дозволом для страхувальників на власний розсуд оплачувати чи не оплачувати лікарняний листок. Це пряма норма, яка говорить про те, що незалежно від бажання працедавця працівник не має права на отримання допомоги. Тож слід пам'ятати про причини, через які оплачувати лікарняний листок не можна, і ретельно вивчати отримані лікарняні листки перед їх оплатою, щоб уникнути неприємностей під час перевірки.

Нагадаємо: якщо оплату лікарняного листка буде визнано незаконною, то у межах суми, виплаченої за перші 5 календарних днів за кошти працедавця, у працедавця пропаде право на податкові витрати як у сумі самих нарахованих лікарняних, так і в сумі ЄСВ, нарахованих на такі лікарняні. А в разі якщо йтиметься про лікарняні, видані за рахунок коштів ФСС з ТВП, страхувальникові загрожує і повернення таких витрачених коштів Фонду, і штраф у розмірі 50% таких коштів (ст. 30 Закону №2240). Також страхувальникові загрозуватиме адміністративний штраф у розмірі від 8 до 15 н. м. д. г. (від 136 до 255 грн) за перше таке порушення і від 10 до 20 н. м. д. г. (170 — 340 грн) за кожне наступне правопорушення протягом календарного року (ст. 165-5 КпАПУ).

6. Мінсоцполітики на захисті прав найманих працівників

Лист Мінсоцполітики від 17.06.2011 р. №9/242пд

Мінсоцполітики роз'яснює окремі проблемні моменти трудового законодавства. Зокрема, надано відповідь на такі запитання: 1) як підприємство може встановити скорочений робочий час; 2) як надати працівникові відпустку за минулі роки; 3) як проіндексувати зарплату сумісників.

6.1. Встановлення неповного робочого часу

Робота з неповним робочим часом регламентується ст. 56 КЗпП. Неповний робочий час має меншу за визначену законодавством тривалість та встановлюється за угодою між працівником і роботодавцем з ініціативи роботодавця, а також в обов'язковому порядку на прохання працівників, які мають право на неповний робочий час згідно із законодавством. Встановлення неповного робочого часу з ініціативи роботодавця згідно з ч. 3 ст. 32 КЗпП дає право працедавцеві встановлювати працівникам неповний робочий час, змінювати їхній режим роботи при продовженні роботи за тією самою спеціальністю, кваліфікацією або посадою, проте з огляду на те, що це істотні умови праці, про їх зміну працівника має бути повідомлено не пізніше ніж за два місяці. Неповний робочий час встановлюється наказом по підприємству на певний строк або без обмеження строку. Скорочення робочого часу може відбуватися як шляхом зменшення тривалості щоденної роботи (неповний робочий день), так і шляхом зменшення кількості робочих днів протягом тижня (неповний робочий тиждень) або одночасного зменшення щоденної роботи при неповному робочому тижні. Законодавством не встановлено мінімальної тривалості неповного робочого часу. З наказом про встановлення робочого часу слід ознайомити працівників заздалегідь (за 2 місяці, що передбачено ч. 3 ст. 32 КЗпП). Якщо працівник відмовляється від продовження роботи на умовах скороченого робочого часу, то трудовий договір припиняється на підставі п. 6 ст. 36 КЗпП (див. ч. 4 ст. 32 КЗпП). У такому разі працівникові слід виплатити вихідну допомогу в розмірі середньомісячного заробітку, що передбачено ст. 44 КЗпП.

Фахівці Мінсоцполітики наголошують, що в разі встановлення неповного робочого часу з дотриманням перелічених вище вимог порушення законодавства про працю немає, але тільки в разі, якщо встановлення неповного робочого часу пов'язане зі змінами в організації виробництва і праці.

Робота на умовах неповного робочого часу не тягне за собою жодних обмежень обсягу трудових прав працівників, проте це має для працівників такі наслідки:

³ Положення про комісію (уповноваженого) із соціального страхування підприємства, установи, організації, затверджене постановою правління ФСС з ТВП від 23.06.2008 р. №25.

- Оплата праці у цих випадках проводиться пропорційно до відпрацьованого часу, а при відрядній оплаті — залежно від виробітку (ч. 2 ст. 56 КЗпП). Причому працівник не має права вимагати, щоб йому нараховували дохід, не нижчий від установленної державою мінімальної заробітної плати. Адже ця гарантія поширюється тільки на працівників, які виконали повну місячну/годинну норму праці (ст. 95 КЗпП).
- Переведення працівника на режим неповного робочого часу ніяк не впливає на його трудові права (ч. 3 ст. 56 КЗпП). Тож працівники, які працюють неповний робочий час, мають право на щорічну відпустку нарівні з іншими працівниками підприємства, тобто їм надається чергова відпустка тієї самої тривалості.
- Працюючи неповний робочий день (тиждень), працівник отримує заробітну плату пропорційно до відпрацьованого часу. Тож якщо такий працівник потрапив на лікарняний, то листок непрацездатності йому оплачується на загальних підставах — як будь-якій іншій застрахованій особі (див. лист Мінпраці від 02.03.2007 р. №696/0/10-07/13). На жаль, сума лікарняних у працівника, що працює на умовах неповного робочого часу, теж істотно зменшиться, адже до розрахунку братимуться виплати за дні роботи (години) згідно з графіком роботи підприємства.
- Якщо сума нарахувань менша за мінімальну зарплату, то працівник не матиме повного місяця страхового стажу.

6.2. Як надати працівникові відпустку за минулі роки?

Згідно зі ст. 75 КЗпП і ст. 6 Закону України від 15.11.96 р. №504/96-ВР «Про відпустки» (далі — Закон про відпустки), щорічна оплачувана відпустка надається працівникам не менш ніж на 24 календарні дні (далі — к. д.) за відпрацьований робочий рік, який обчислюється з дня укладення трудового договору.

Невикористану частину щорічної відпустки має бути надано не пізніше 12 місяців після закінчення робочого року, за який надається відпустка. Тобто якщо відпустка за період серпень 2010 — липень 2011 року, то надати її слід не пізніше липня 2012 року. Якщо працівник використав лише частину відпустки, то залишок відпустки згідно з нормами міжнародного права слід надати працівникові протягом 18 місяців, рахуючи з кінця того року, за який надавалася відпустка, тобто, продовжуючи вищенаведений приклад, — до січня 2013 року.

Щороку між працівником та керівником підприємства узгоджується період надання відпусток, який зазначається у графіку. Згідно зі ст. 79 і ст. 80 КЗпП керівник повинен письмово повідомляти працівника про дату початку відпустки не пізніше ніж за 2 тижні до встановленого графіком терміну. Як правило, таке повідомлення оформлюється наказом по підприємству.

Згідно з ч. 5 ст. 11 Закону про відпустки забороняється ненадання щорічних відпусток повної тривалості протягом двох років поспіль, а також ненадання їх протягом робочого року особам віком до вісімнадцяти років та працівникам, які мають право на щорічні додаткові відпустки за роботу зі шкідливими і важкими умовами чи з особливим характером праці. Тобто ненадання відпустки протягом більш ніж двох років є порушенням чинного законодавства з боку власника або уповноваженого ним органу.

Проте законодавством не передбачено ані терміну давності, після якого працівник втрачає право на щорічні відпустки, ані заборони надавати щорічні відпустки у разі їх невикористання. **Тому якщо працівник з якихось причин не скористався своїм правом на таку відпустку за декілька попередніх років, то він має право використати їх у будь-який час за згодою працедавця.** Законом не заборонено також надавати підряд щорічні відпустки, не використані за декілька попередніх років. У коментованому листі наголошується: **якщо працівник не скористався своїм правом на відпустку навіть за 5 чи 10 років, то при звільненні йому має бути виплачена компенсація за всі невикористані дні щорічних відпусток.** Усю суму нарахувань треба буде оподаткувати у місяці звільнення, враховуючи обмеження щодо граничного розміру заробітної плати, на яку нараховуються ЄСВ.

6.3. Як проіндексувати зарплату сумісникові?

Індексація зарплати — це законодавчо встановлений механізм підвищення грошових доходів населення, призначений для компенсації зростання споживчих цін на товари та послуги. Нарахування індексації здійснюється відповідно до:

- 1) Закону України від 03.07.91 р. №1282 «Про індексацію грошових доходів населення» (далі — Закон про індексацію);
- 2) Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою КМУ від 17.07.2003 р. №1078 (далі — Порядок №1078).

Згідно зі ст. 2 вищезазначеного Закону індексації підлягають грошові доходи населення у межах прожиткового мінімуму, встановленого для відповідних соціальних та демографічних груп населення. Якщо людина працює за двома місцями праці, чи належить їй індексація за обома місцями праці? Так, належить, відповідають фахівці Мінсоцполітики у коментованому листі.

Відповідно до п. 7 Порядку №1078 особа, яка працює за сумісництвом, повинна надати з основного місця праці довідку про те, який заробіток їй проіндексовано за основним місцем праці, і тоді їй проіндексується зарплату ще й за сумісництвом у межах прожиткового мінімуму, який встановлюється Законом про Держбюджет.

7. Хто сплачує екоподаток за побутові відходи?

Лист Мінприроди від 04.08.2011 р. №14364/07/10-11

Екоподаток не був новацією ПКУ, адже раніше йому відповідав збір за забруднення навколишнього середовища. Проте певні зміни до сфери оподаткування він вніс і, крім того, спричинив запитання, відповіді на які платники податку й досі чекають. Коментований лист Мінприроди роз'яснює, чи треба сплачувати екоподаток у разі викидання сміття у сміттєпроводи та контейнери для сміття. Чи слід для цього отримувати якийсь дозвіл? Чи є таке викидання розміщенням сміття? І чи треба сплачувати за нього екоподаток?

Мінприроди відповідає на ці запитання так: викидання сміття у спеціальні сміттєві контейнери, які належать компаніям, що надають послуги з вивезення сміття до місць зберігання та знищення, а також у сміттєпроводи не є розміщенням сміття. І згідно з чинним законодавством не потребує отримання спеціальних дозволів для тих, хто викидає сміття у такі контейнери та сміттєпроводи. Але пунктом 3 Правил надання послуг з вивезення побутових відходів, затверджених постановою КМУ від 10.12.2008 р. №1070, встановлено, що власники або балансоутримувачі житлових будинків, земельних ділянок повинні укласти договори з особою, яка визначена виконавцем послуг з вивезення побутових відходів, та забезпечити роздільне збирання побутових відходів. Зверніть увагу, що відповідно до ст. 1 Закону України від 05.03.98 р. №187/98-ВР «Про відходи» (далі — Закон №187) побутові відходи — це відходи, що утворюються у процесі життя і діяльності людини у житлових та нежитлових будинках (крім відходів, пов'язаних із виробничою діяльністю підприємств) і не використовуються за місцем їх накопичення. Отже, **те сміття, яке викидають працівники суб'єктів господарської діяльності, хоча за своїми фізичними властивостями може бути таким самим, як і те, що викидають мешканці житлових приміщень, вже не є побутовими відходами.** На них дія цих Правил і коментоване роз'яснення Мінприроди не поширюється.

Згідно із Законом №187 відходи є об'єктом власності і належать виробнику відходів. Отже, до моменту передачі відходів особі, яка зобов'язується вивезти та/або утилізувати їх, відповідальність за вироблення та зберігання відходів, а також обов'язок сплати екоподатку за таке зберігання покладено на їх власника. Згідно з пп. 242.1.3 ПКУ об'єктом оподаткування є обсяги та види (класи) відходів, що розміщуються у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах протягом звітного кварталу. Не підлягають оподаткуванню обсяги та види (класи) окремих відходів як вторинної сировини, що розміщуються на власних територіях (об'єктах) суб'єктів господарювання, які мають ліцензію на збирання та заготівлю окремих видів відходів як вторинної сировини і провадять статутну діяльність зі збирання та заготівлі таких відходів. Зверніть увагу, що ПКУ не встановлено мінімального обсягу розміщення таких відходів, а також мінімального терміну, протягом якого такі відходи можуть зберігатися у їхнього власника без сплати екоподатку. Єдине, що чітко встановлено ПКУ, — це ставки сплати екоподатку (ст. 246 ПКУ). **Отже, сам факт виникнення відходів у їхнього власника призводить до сплати екоподатку, який треба сплачувати за встановленими ставками за кожен квартал розміщення (п. 249.1 ПКУ).**

Як бачимо, для того щоб не сплачувати екоподатку, треба позбутися відходів. Для цього власникам відходів також слід укласти договір з особою, яка має дозвіл на здійснення операцій з вивезення, зберігання та утилізації відходів, і передати їй такі відходи за актом. Уже з наступного кварталу, з якого такі відходи було передано, сплачувати екоподаток не доведеться.

Що буде, якщо такого договору не укласти? Щодо невеликих обсягів відходів, подібних до побутових, перспектива відповідальності у вигляді штрафів та екоподатку невелика: адже такі відходи виникають стихійно, переважно не документуються, і ДПАУ й органи МОЗ, найімовірніше, не матимуть можливості розрахувати обсяг таких відходів та завдану довіллю шкоду. Здебільшого суб'єкти господарювання, які мають офіси там, де сміття вивозять органи, яким місцеві ради надали право на вивезення, позбавляються дрібних відходів так само, як мешканці навколишніх будинків, — викидають їх у спеціальні контейнери, адже ця процедура наразі відбувається без ідентифікації особи, яка викидає сміття, і перевірки наявності у неї укладеного договору про надання послуг з вивезення.

Проте якщо йдеться про відходи, які виникають у процесі виробництва, часто або у великому обсязі, особливо про відходи, які належать до небезпечних, тут уже просто викидати їх у контейнер не можна — рано чи пізно особа, яка вивозить сміття, звернеться до органу МОЗ, після чого підприємство можуть перевірити з питань утилізації відходів. Те саме стосується і самостійно влаштованих звалищ або власних контейнерів виробників відходів, які не мають дозволу на зберігання відходів та не провадять за ліцензією діяльність щодо збирання вторсировини.

Самовільне розміщення чи видалення відходів, захоронення відходів без спеціального дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища передбачає дисциплінарну, адміністративну, цивільну чи кримінальну відповідальність (ст. 42 Закону №187). Так, зокрема, адміністративна відповідальність за незаконне зберігання, викидання або утилізацію (захоронення) відходів передбачена статтями 52, 72, 73, 82, 82-1, 82-3, 82-4, 82-5, 91-3 КпАПУ, а кримінальна відповідальність — статтями 239, 243, 244 ККУ.
